

Politechnika Warszawska
Wydział Architektury
Ul. Koszykowa 55, 00-659 Warszawa

REZENZJA

**Pracy doktorskiej mgr inż. arch. AGNIESZKI PIÓRKOWSKIEJ
pt: „ Współczesne tendencje rozwoju architektury teatrów tańca”**

Charakterystyka formalna pracy

Podstawę formalną opracowania stanowi pismo dr hab. inż. arch. Krzysztofa Rostańskiego prof. PŚ Przewodniczącego Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka na Politechnice Śląskiej z dnia 19.03.2020. Podstawę merytoryczną stanowi przedłożona praca doktorska pani mgr inż. Agnieszki Piórkowskiej, której promotorem jest dr hab. arch. Katarzyna Ujma-Wąsowicz prof. PŚ. Na dysertację składa się 270 stron tekstu wraz z licznymi fotografiami, rysunkami, tabelami, spisem treści, spisem rysunków i tabel, przykładową kartą badań własnych oraz bibliografią.

Tematyka pracy

Autorka pracy podjęła w dysertacji problematykę uporządkowania i sklasyfikowania obiektów o funkcji teatrów tańca oraz określenia współczesnych tendencji ich rozwoju. Przede wszystkim trzeba zaznaczyć, że taniec jest jedną z najwcześniejszych form ekspresji, której wydźwięk, miejsce i sposób oddziaływania na wysokim poziomie socjo-społecznym zmieniał się wraz z rozwojem naszej cywilizacji. Współczesny teatr tańca to nie tylko miejsce „do tańczenia”, to miejsce do odczuwania tańca, miejsce spotkań i współpracy, a także zachodzących interakcji. To miejsce gdzie ludzie mogą odczuwać taneczne oddziaływanie partnerów. Teatr tańca, to jednocześnie obszar techniczny, kształtowany zgodnie z potrzebą ruchu i możliwościami interpretacyjnymi. Zarówno klasyczny balet, jak i taniec eksperymentalny zawierają moc inspirującą nasz umysł oraz ciało, a także pozwalają na odczuwanie radości czy zabawy. Właśnie z uwagi na te wszystkie wartości, szkoła – czy też teatr tańca, powinien stanowić miejsce personalnego i artystycznego rozwoju prowadzącego do dojrzałego pojmowania sztuki tańca.

Klasycznym przykładem tańca jest balet, który poprzez charakterystyczne kostiumy, ruch oraz ekspresję opowiada historię. Wielu choreografów, podobnie jak współcześni architekci często łączy

tradycję klasycznych technik i współczesnych odniesień. Dobrym przykładem może być Twyla Tharp, która połączyła balet z muzyką zespołu Beach Boys i Billego Joela. Podobieństwa w podejściu choreograficznym i projektowym można także odnaleźć w zasadach komunikowania się otoczeniem poprzez zastosowanie skomplikowanych kształtów i układów. Tak więc próby eksperymentowania z ograniczeniami fizycznymi człowieka i tworzenie wzrokowych odniesień, jest podobne do zasad rozwiązywania zagadnień projektowych przez architekta. A atmosfera zaprojektowanych przestrzeni powinna odzwierciedlać eleganckie ruchy tancerzy. Taki obszar tematyczny stanowi tło dla rozważań niniejszej dysertacji.

Struktura części merytorycznej dysertacji

Dysertacja składa się z Wprowadzenia oraz dwóch części zakończonych podsumowaniem. Część pierwsza zatytułowana „Studia literaturowe”, została przedstawiona w trzech rozdziałach, w których kolejno omówiono: „Taniec jako sztukę”; „Taniec dla Architektury” oraz „Architekturę dla tańca”. Część druga zatytułowana „Badania własne”, została przedstawiona w dwóch rozdziałach, w których kolejno omówiono: „Adaptowane budynki na teatry tańca” oraz „Nowe budynki przeznaczone na potrzeby tańca”.

Z uwagi na interdyscyplinarność zagadnienia autorka we Wprowadzeniu do dysertacji omówiła problematykę rozprawy, zastosowane metody i techniki badawcze. Ponadto, przedstawiła cztery tezy badawcze. Pierwsza z nich brzmiąca „Funkcja budynków teatrów tańca uzupełniania jest przez nowe formy eksponowania tańca” – wydaje się być założeniem oczywistym i nie wymagającym głębszego wyводу. O wiele ciekawiej jest zarysowana teza druga oraz trzecia, w których autorka dysertacji zakłada iż w przypadku obiektów adaptowanych na potrzeby tańca powstają obiekty monofunkcyjne. A w przypadku współcześnie realizowanych nowych obiektów przeznaczonych na potrzeby funkcji tanecznych powstają obiekty wielofunkcyjne w ramach których jedną z funkcji jest teatr tańca. Teza czwarta, wydaje się także dosyć oczywista, gdyż z uwagi na zapotrzebowanie i charakterystykę działania, teatry tańca z założenia powinny posiadać znaczenie ponadregionalne, a tym samym są realizowane na wysoce zurbanizowanych obszarach – aglomeracjach lub konurbacjach.

We wprowadzeniu znalazł się także obszar zatytułowany Stan Badań z którego jednoznacznie wynika, że poruszana w dysertacji problematyka jest zagadnieniem, które jak do tej pory nie doczekało się szerszych opracowań zarówno w Polsce jak i w innych krajach. Być może badania powinny być uwzględniać także szerszy aspekt, stanowiący dodatkowy atut badawczy proponowanej tematyki, a którego wydzźwięk można odnaleźć w m.in. w wypowiedziach muzykologa - Reny Uptis, iż: architektura tworząca ramy edukacyjne może stwarzać inicjatywę dla dalszego rozwoju lub wprowadzać ograniczenia twórcze (red. Burnard, P.; Hennessy, S.: *Reflective Practices in Arts Education*. Springer, 2006). Teatr tańca jest bowiem także przestrzenią edukacyjną.

W Części 1 - „Studia literaturowe” zostały zawarte trzy rozdziały. Pierwszy zatytułowany „Taniec jako sztuka”, został poświęcony właśnie temu zagadnieniu. Rozdział został wzbogacony o bardzo interesujące ideogramy, z których część jest autorstwa doktorantki, natomiast część wykazano jako „opracowane na podstawie”. W tym przypadku wydaje się zasadne aby autorka wskazała czy jest ona tutaj jedynie tłumaczką tekstów, czy też rzeczywiście udoskonaliła sporządzone w innej publikacji schematy wzbogacając je o swój własny wkład. Recenzent nie do końca zgadza się z założeniem autorki, że tzw. „Kultura Zachodu” ogranicza się jedynie do Europy i Ameryki Północnej, gdyż z całą pewnością zaliczyć tutaj należy kulturę tańca argentyńskiego, której źródła należy poszukiwać w krajach europejskich. Rozdział 2 - „Taniec dla architektury”, omawia okoliczności powstania, nurty oraz pionierów tańca współczesnego, sytuując Isadorę Duncan w „Szkołe amerykańskiej”, a jednocześnie – zgodnie z zapisami historycznymi wskazując jej silne związki z Europą. Warto zatem rozważyć, czy przedstawiona klasyfikacja jest rzeczywiście właściwa i czy podział powinien być tak ostry. Rozdział został zakończony krótką adnotacją o zapotrzebowaniu na przestrzenie do tańca, jednak nie został podparty żadnymi analizami, ani dowodami.

Rozdział 3, „Architektura dla tańca”, przede wszystkim bazuje na materiałach pochodzących z publikacji Appleton I.: *Buildings for Performing Arts. A design and development Guide*. I chociaż doktorantka sformułowała zapis, że tabele są wykonane „na podstawie”, to do końca nie wiadomo, czy oznacza to jedynie tłumaczenie na język polski, czy też dotyczy również własnej interpretacji zawartych w oryginale wytycznych. Tym samym ważne byłoby określenie w podsumowaniu tego rozdziału, czy autorka w pełni zgadza się z rozpatrywaniami zawartymi w innych publikacjach, czy też z nimi polemizuje.

Część 2, zatytułowana „Badania własne”, we Wprowadzeniu omawia podjęte badania, w tym informuje o wstępnym wyodrębnieniu około 50 budynków (lista nie została przedstawiona), z których „poprzez porównanie ich pod kątem okresu powstania, wielkości, czy kryteriów lokalizacyjnych pozwoliła na wyselekcjonowanie 21 budynków” (cytat: str. 91 dysertacji). Niestety brak jest bliższych danych dotyczących procedury badawczej prowadzącej do syntetycznego ujęcia sformułowanych przez doktorantkę aspektów doboru. Ponadto, szkoda, że autorka dysertacji nie zaznaczyła jakie dokładnie były kryteria wyboru przedstawionych w pracy przykładów. Jaka była podstawa wyłonienia tych, zdaniem doktorantki, najbardziej charakterystycznych i przedstawionych w pracy w Tabeli 5 na stronie 90 dysertacji? A jeżeli tak, to jak szerokie podjęte były badania, które prawdopodobnie w pracy nie zostały zawarte, gdyż raczej trudno jest formułować wnioski na podstawie kilkudziesięciu przykładów, które w kolejnym kroku zostały zawężone do 10 przykładów. Wspomniane przykłady, to omówione zgodnie z ułożoną przez doktorantkę Kartę Badań Własnych - pięć analiz studialnych zawartych w Rozdziale 4 „Adaptowane budynki na teatr tańca” oraz kolejne pięć analiz studialnych zawartych w Rozdziale 5 „Nowe budynki przeznaczone na potrzeby tańca”. Recenzent chciałby się

dowiedzieć, czy zmiana w sformułowaniu tematu jest tylko pomyłką stylistyczną, czy też celowym założeniem, że nowe budynki nie stanowią *a priori* teatrów tańca. Karta Badań Własnych reprezentuje jeden z wartościowych elementów obszaru pracy doktorskiej i wydaje się stratą dla całości pracy, szkoda że pozostałe obiekty teatrów tańca nie zostały opracowane w sposób analogiczny.

Pomimo powyższych uwag Recenzent akceptuje trafność wniosków wskazujących na to, że doktorantka udowodniła przedstawione na początku dysertacji tezy, a szczególnie drugą i trzecią, zawierające stwierdzenie iż w przypadku obiektów adaptowanych na potrzeby tańca powstają obiekty monofunkcyjne, a w przypadku wspólnie realizowanych nowych obiektów przeznaczonych na potrzeby funkcji tanecznych powstają obiekty wielofunkcyjne w ramach których jedną z funkcji jest teatr tańca. Być może nie podjęte w pracy zagadnienie dotyczące kwestii finansowania i okresu zwrotu obiektów – nowych oraz modernizowanych, mogłoby wiele wyjaśnić. Wydaje się, także że spójność i klarowność wniosków pozwala na akceptację przyjętej do analizy „próbki” case studies. Recenzent oczekuje jedynie wyjaśnienia procedury badawczej. Można zatem przyjąć, że założona metoda, chociaż niedoskonała, oraz zastosowane metody badawcze pozwoliły na przeprowadzenie analizy potwierdzającej założenia w warstwie architektoniczno-funkcjonalnej. Uważam, że dysertacja stanowi cenny przyczynek do bazy wiedzy zawierającej informacje na temat kształtowania przestrzeni dedykowanej teatrowi tańca. Stanowi cenne źródło do dyskusji na temat nowatorskich rozwiązań w architekturze i urbanistyce przy jednoczesnym zastosowaniu interdyscyplinarnego podejścia do przeprowadzonych analiz.

Doktorantka wykazała się umiejętnością przeprowadzania studiów i gromadzenia materiałów dowodowych niezbędnych do przeprowadzenia stosowanych analiz i rozważań teoretycznych. Materiał ilustracyjny został dobrany w sposób prawidłowy. Sposób zapisu oraz zastosowania przypisów i odnośników bibliograficznych nie budzi zastrzeżeń.

Rozprawa została zapisana na dobrym poziomie języka polskiego (być może za wyjątkiem stosowania sformułowania „pod kątem”) i pomimo, iż jest to dysertacja naukowa, jej zrozumienie nie powoduje większych trudności. Można zatem założyć że doktorantka opanowała warsztat naukowy w stopniu wystarczającym.

Wniosek końcowy

Recenzowaną pracę uważam za dobrą pod względem naukowym, a także przydatną jako baza wiedzy do prowadzenia dalszych badań w tym obszarze. Oceniam ją wysoko pomimo wykazanych niedociągnięć i uwag na które zapewne uzyskam odpowiedź w ramach obrony pracy. Odznacza się ona dobrym warsztatem naukowym, nawet jeżeli w zapisach dysertacji nie zostały wystarczająco jasno zawarte wszystkie przeprowadzone procedury badawcze. Cele pracy zostały zrealizowane przynosząc wyniki o cennych walorach teoretycznych. Przedstawiona dysertacja jest dowodem odpowiednich

kompetencji i znajomości naukowych metod badawczych wymaganych na tym etapie działalności naukowej. Powyższe uwagi pozwalają na stwierdzenie iż praca doktorska spełnia wymogi Ustawy o tytułach i stopniach naukowych. Tym samym wnioskuję o dopuszczenie dysertacji do publicznej obrony.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and strokes, positioned above the date.

Warszawa, 05.05.2020.